

Remissyttrande maa av Genomförande av student- och forskardirektivet (DS 2018:37)

Svenska institutet (SI) har beretts tillfälle att yttra sig över departementskrivelsen Genomförande av student- och forskardirektivet (Ju2018/04280/L7).

SI inriktar sin verksamhet på områden där Sverige och svenska kompetenser, erfarenheter och synsätt är relevanta och efterfrågade utomlands. Vi skapar intresse och förtroende för Sverige genom att bygga långsiktiga relationer med omvärlden, och genom att främja samarbete och samverkan mellan länder, individer och institutioner.

SI arbetar för att attrahera internationella talanger till Sverige, skapa och underhålla talangnätverk som bidrar till en demokratisk, rättvis och hållbar global utveckling och till att höja Sveriges attraktionskraft som kunskapsnation. Mot den bakgrunden ser vi generellt positivt på de förslag som framförs i skrivelsen. SI har begränsat remissvaret till de förslag och delar i utredningen som har störst relevans för myndighetens uppdrag.

Kapitel 7 – Allmänna villkor för uppehållstillstånd

7.4 Sjukförsäkring

Förslaget:

För att beviljas ett uppehållstillstånd för forskning, studier inom högre utbildning, praktik, volontärarbete inom ramen för Europeisk volontärtjänst eller au pair-arbete, eller uppehållstillstånd efter slutförd forskning eller slutförda studier ska utlänningen, vid vistelse som kommer att uppgå till högst ett år, visa att han eller hon har eller har ansökt om en heltäckande sjukförsäkring som gäller i Sverige. Kravet på heltäckande sjukförsäkring för forskare ska inte längre ingå som en del i mottagningsavtalet.

SI instämmer i förslaget.

SI:s kommentar

SI har inget att invända mot skrivelsens förslag om krav på heltäckande sjukförsäkring. SI har dock erfarenhet av att ha följt japanska huvudämnesstudenter i svenska, som ska tillbringa ett år i Sverige, och som fått avslag från Migrationsverket med hänvisning till att sjukförsäkringen inte uppfyllt kraven från Migrationsverkets sida. Dock har samma försäkring gått igenom för andra japanska svenskstuderande. Mot bakgrund av detta vill SI lyfta vikten av att det finns tydliga anvisningar om vad sjukförsäkringen ska omfatta och att handläggningen från Migrationsverket är konsekvent.

7.5 Ansökningsavgift

Bedömningen:

Möjligheten enligt direktivet att ta ut en ansökningsavgift för prövning av ansökan om uppehållstillstånd och arbetstillstånd bör utnyttjas.

SI instämmer i bedömningen.

SI:s kommentar

SI ställer sig bakom den bedömning som förs fram i departementskrivelsen. Vi vill dock peka på betydelsen av att de av SI beviljade stipendiaterna på alla nivåer fortsatt ska undantas från en sådan avgift.

7.6 Försörjningskrav

Förslaget:

För att beviljas ett uppehållstillstånd för forskning, studier inom högre utbildning, praktik, volontärarbete inom ramen för Europeisk volontärtjänst eller au pair-arbete, eller uppehållstillstånd efter slutförd forskning eller slutförda studier ska utlänningen visa att han eller hon kommer att ha tillräckliga medel för sitt uppehälle under tillståndstiden och för att täcka kostnaderna för sin återresa. Försörjningskravet för forskare ska inte längre ingå som en del i mottagningsavtalet. Det ska införas en upplysningsbestämmelse om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela närmare föreskrifter om försörjningsförmågan.

SI instämmer i förslaget.

SI:s kommentar

SI vill komplettera ställningstagandet ovan enligt följande.

Om en student ska kunna beviljas uppehållstillstånd för studier krävs att hen kan försörja sig, t.ex. genom egna medel. Enligt Migrationsöverdomstolen är egna medel detsamma som kontanta medel. Dessa ska finnas tillgängliga på ett bankkonto som tillhör den sökande och som bara den personen eller personens maka/make kan bestämma över. Bankmedel på konton som exempelvis föräldrar förfogar över ses inte som sökandes egna medel. Det är emellertid vanligt att utländska studenter i stor utsträckning får medel insatta på sina egna konton från föräldrar eller annan anhörig för att kunna studera utomlands. Konsekvensen av gällande regelverk är att internationella studenter blivit utvisade från Sverige, mitt under pågående studietid. Detta sänder naturligtvis oroväckande signaler till studenter och deras föräldrar, som betalar för studierna, och påverkar direkt bilden av Sverige som studiedestination.

Det är viktigt att hinder som försvårar internationaliseringen av universitet och högskolor undanröjs. SI anser att regleringen på detta område behöver förändras, så att det är möjligt för den enskilda studenten att uppfylla försöjningskravet med medel som finns på de konton som tex. föräldrarna förfogar över. Konsekvensen kan annars bli att internationella studenter, och deras föräldrar som betalar för utbildningen, väljer bort Sverige.

8 Uppehållstillstånd för forskning

8.1 Villkor för uppehållstillstånd för forskning

(jfr med 9.1 uppehållstillstånd för studier inom högre utbildning)

Förslaget:

Bestämmelsen i utlänningsförordningen om att en utlänning som ska utföra forskning i Sverige enligt ett mottagningsavtal som har ingåtts enligt lagen om godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare ska beviljas ett uppehållstillstånd, ska flyttas till utlänningslagen. För att beviljas ett uppehållstillstånd för forskning ska även de allmänna förutsättningarna för uppehållstillstånd som anges i det nya kapitlet i utlänningslagen vara uppfyllda.

Bedömningen:

Möjligheten enligt direktivet att införa ett ekonomiskt åtagande för forskningshuvudmän om en forskare olagligen stannar kvar i Sverige bör inte utnyttjas. Direktivets krav att undanta sökanden från att visa upp vissa handlingar kräver inte några författningsåtgärder.

SI instämmer i förslaget och bedömningen.

SI:s kommentarer

Som ett tillägg till vårt ställningstagande vill SI peka på konsekvensen av att inordna doktorander under tillståndet för uppehållstillståndet för högre utbildning.

SI vill också lyfta en problematik kopplat till den definition av doktorander som görs i skrivelsen. De anses vara studenter och hanteras därmed inom ramen för uppehållstillstånd för studier. Detta får till följd att Sveriges attraktionskraft som forsknings och innovationsnation riskerar att begränsas då villkoren inte är lika förmånliga som för uppehållstillstånd för forskare. Vi vill därför uppmäna till en särskild översyn av hur gästdoktorander och utbytesdoktorander bör regleras.

Dessutom är det en försvårande omständighet att mobiliteten för doktorander som studerar del av sin doktorandutbildning i Sverige, så kallade utbytesdoktorander, hanteras som uppehållstillstånd för besök. Den tillståndsformen är begränsande i antalet månader de får stanna och vad gäller rörligheten. Möjligheten att internationalisera verksamheten blir därmed begränsande då denna form av mobilitet efterfrågas av målgruppen. Detta tillstånd går inte heller att förlänga vilket ofta kan leda till försvårande omständigheter och avbrott i utbildningen då doktoranderna inte har hunnit studera färdigt under tillståndstiden.

8.2 Tillståndstid

Förslaget:

Om en forskare omfattas av ett unionsprogram eller ett multilateralt program som innefattar rörlighetsåtgärder, ska uppehållstillstånd gälla i minst två år eller den kortare tid som forskningen enligt mottagningsavtalet ska pågå. Om förutsättningarna för att beviljas uppehållstillstånd för hela programperioden inte är uppfyllda ska tillstånd beviljas för minst ett år.

SI instämmer i förslaget. **Förslaget är parallellt med 9.2 (Tillståndstid).**

SI:s kommentar

SI vill även poängtera att det är viktigt att mobiliteten för doktorander/forskare inte hindras då det kan vara nog så viktigt för resultatet av vistelsen i Sverige.

8.5 Undantag från kravet på arbetstillstånd

Bedömningen:

En utlänning som ska bedriva forskning i Sverige och som visar upp ett mottagningsavtal med en forskningshuvudman här bör, i likhet med vad som gäller i dag, undantas från kravet på arbetstillstånd.

SI instämmer i bedömningen. **Förslaget är parallellt med 9.3 (Undantag från kravet på arbetstillstånd).**

SI:s kommentar

SI delar den bedömning som kommer till uttryck i skrivelsen, men vill göra följande tillägg. Doktorander/forskare som vistas i Sverige gör det som en del av sin forskning som varken börjar eller slutar i Sverige. De är därför inte att betrakta som arbetstagare i Sverige utan gästdoktorander/gästforskare under en viss tid.

9.2 Tillståndstid

Förslaget:

Bestämmelsen i utlänningsförordningen om tillståndstid för ett uppehållstillstånd för studier inom högre utbildning ska flyttas till utlänningslagen. Där ska även anges att om utlänningen omfattas av ett unionsprogram eller ett multilateralt program som innefattar rörlighetsåtgärder eller av ett avtal mellan två eller flera läroanstalter, ska uppehållstillståndet gälla i minst två år eller den kortare tid som studierna ska pågå.

Om förutsättningarna för att bevilja uppehållstillstånd för hela studieperioden inte är uppfyllda ska tillstånd beviljas för minst ett år. Tillståndstiden för ett uppehållstillstånd för studier får efter ansökan förlängas om förutsättningarna för tillståndet är uppfyllda.

Bedömningen:

Det bör inte införas någon begränsning för hur lång tid vistelse i studiesyfte får pågå i Sverige.

SI instämmer i förslaget och bedömningen.

SI:s kommentar

SI välkomnar förslaget. Att tillståndstiden ska gälla hela studieperioden om förutsättningarna är uppfyllda ökar Sverige attraktionskraft som studiedestination. Innebörden av förslaget underlättar också det förlängningsförfarande som uppstår för de studenter som är antagna till tvååriga masterprogram. Tillståndstiden ska även innebära möjligheter till rörlighetsåtgärder både inom och utanför unionen då det ingår som del i studentens studie- eller forskarprogram.

10 Uppehållstillstånd för praktik

Förslaget:

En utlännings som uppfyller de allmänna förutsättningarna och som ska praktisera här enligt ett avtal om praktik ska beviljas ett uppehållstillstånd för praktik om utlännings inom två år före

ansökan har fått en examen från högre utbildning eller följer ett utbildningsprogram som leder till en sådan examen och praktiken har anknytning till utlänningens utbildning. Ett uppehållstillstånd för praktik ska även beviljas en utlänning som har fått en praktikplats genom ett internationellt utbytesprogram eller ett bilateralt avtal. Det avtal om praktik som ska bifogas ansökan om uppehållstillstånd ska innehålla en beskrivning av praktikprogrammet, utlänningens kvalifikationer och utlänningens anställningsvillkor.

SI instämmer i utredningens förslag.

SI:s kommentar

SI välkomnar förslaget om möjlighet till praktik för internationella studenter. Det är viktigt att även internationella studenter i Sverige har möjlighet att efter, eller i kombination med, studierna vistas i Sverige för praktik inom organisation eller näringsliv. Det ökar attraktiviteten för studier i Sverige att erhålla praktisk arbetslivserfarenhet i anslutning till studier.

13 Uppehållstillstånd efter slutförd forskning eller efter slutförda studier

Förslaget:

En utlänning som har ett uppehållstillstånd för forskning, för forskning för rörlighet för längre vistelse eller för studier inom högre utbildning i Sverige får beviljas ett uppehållstillstånd för en tid av nio månader efter slutförd forskning eller efter en slutförd högskoleutbildning om han eller hon:

– avser att söka arbete eller undersöka förutsättningarna för att bedriva näringsverksamhet här, och

– kan visa en bekräftelse från forskningshuvudmannen att forskningen har slutförts eller har ett examensbevis eller utbildningsbevis avseende den slutförda utbildningen.

För att beviljas ett uppehållstillstånd efter en slutförd högskoleutbildning ska det även krävas att utbildningen avser studier som motsvarar minst två terminer. Bestämmelsen i utlänningsförordningen om uppehållstillstånd efter slutförda studier i vissa fall ska upphävas.

Bedömningen:

Någon tidsfrist för när ansökan ska vara gjord eller något krav på att visst slags anställning eller näringsverksamhet söks bör inte ställas upp. Möjligheten enligt direktivet att kräva att sökanden efter tre månader ska styrka möjligheten att få en anställning eller etablera ett företag bör inte utnyttjas.

SI instämmer delvis i förslaget. SI instämmer i bedömningen.

SI:s kommentar

SI välkomnar att uppehållstillståndet för studenter/forskare som avslutat studier eller sin forskning i och med förslaget förlängs, från dagens 6 månader till nio. Emellertid förordar SI ett tillstånd för 12 månaders vistelse efter slutförd forskning eller efter en slutförd högskoleutbildning. Det skulle öka Sveriges attraktionskraft som studiedestination och möjliggöra för studenten att etablera sig på arbetsmarknaden i Sverige. Sverige som land tjänar naturligtvis också på att studenter som utbildat sig i Sverige eller forskare som verkat här, stannar kvar i landet för att arbeta.

17.6 Godkännande av värdenheter

Bedömning: Möjligheten enligt direktivet att föreskriva om godkännandeförfarandet för lärosätesanstalter utbildningsanstalter, organisationer som ansvarar för ett volontärprogram eller enheter som tar emot praktikanter bör inte utnyttjas.

SI instämmer inte i förslaget.

SI:s kommentar

I delbetänkandet en strategisk agenda för internationalisering (SOU 2018:3) rekommenderas att det utreds vilken mån lärosäten har möjlighet delta i bedömningen av specifika tillstånd för uppehållstillstånd. SI välkomnar det initiativet och uppmanar regeringen att se till vinsterna med detta snabbspår för att öka attraktiviteten för Sverige som kunskapsnation.

Beslut om detta yttrande har fattats av vikarierande generaldirektör Mikaela Fredriksén Tollin. Avdelningscheferna Anna Rudels, Susanna Le Forestier och Kurt Bratteby har deltagit i beredningen. Kajsa Haag, senior rådgivare och Johanna Jeppsson samordnare, har varit föredragande.

Mikaela Fredriksén Tollin
Vik. generaldirektör